

Neoliberalizm'in Kötü Yolu

Pierre Bourdieu'nun geçtiğimiz günlerde dilimize çevrilen "Neoliberalizm'e Karşı Ateşler" adlı kitabındaki püf noktaları kültürel sermaye kuramı kapsamında ele aldığımızda ve işbu hakikatleri David Harvey'in geniş kapsamlı iktisadi ve tarihsel tanımlamalarıyla birlikte incelediğimizde, neoliberalizmin kültür-sanat alanında yürüttüğü sinsî manevraları son derece açık bir şekilde görmek mümkündür.

Kültür-sanat alanında çağdaşlık, güncellik, evrensellik ve ulusallık gibi öz-saygı(haysiyet) kavramlarını ve öz-saygının(haysiyetin) önündeki engelleri fark etmek için, bu kavramları sinsî bir şekilde -dip dalga, dip ses, üst akıl ya da gizli el olarak- değiştirmeye çalışan neoliberal politikaların 'girişimci tipolojisi'nden bahsetmek gerekiyor. Çünkü neoliberal odaklar, son 10 yılda, girişimcilik ve kalkınma retoriklerini kullanarak, bulunduğumuz coğrafyanın siyaset söylemini, bilim ve düşünce dünyasını, yayıncılık ile gazetecilik sektörleri üzerinden algısal olarak değiştirmek için yüklü yatırımlar gerçekleştirdiler.

Tarihe baktığımızda, Şili'den günümüze, Latin Amerika'dan Ortadoğu'ya kadar neoliberalizmin aynı yöntemi ve söylemi kullandığını anlarız: Neoliberalizm, toplumların ve toplumsal etki alanlarının 'özgürlük algısı'nı yönetmeye soyunmuştur. Neoliberal odaklar, yönlendirilen, sinsice biçimlendirilen toplum algısının hakikatin önünde yer almasını sağlayarak vahşi kapitalizmin piyasa, üretim ve ürün koşullarının yenilenmesini, sürdürülebilirliğini mümkün kılmaya çalışmaktadır. Üstelik bu kötücül yöntemi 'rızanın inşası' ile yürütmektedirler. 1980'ler sonrasında toplumun algısı pazarlama, promosyon, ödüllendirme sistematiği ve halkla ilişkiler aygıtlarıyla yönetilmiştir. 2000'ler sonrasında ise stratejik planlama, kurumsal sosyal sorumluluk ve düşünce kuruluşları aracılığıyla neoliberal yanılığın ve kötücüllüğün yaygınlaşmaya başladığını görürüz.

2002 sonrasında ülkemizde faaliyete başlayan ve sayısı 60'ı bulan stratejik düşünce kuruluşlarını (think-tank'leri) saymazsak, yayıncılık sektörü ve bu sektörün yönetsel kuruluşları (falanca birlikleri, odaları, STK'ları) neoliberal yansımaların en yaygın olduğu kültür-sanat alanıdır. Yayıncılık sektöründe niteliğin son derece azaldığını -sıfıra yakınsadığını- buna karşın niceliğin 20-30 misli arttığını görüyoruz. Bugün yayınevleri ve kitaplar sayısal olarak kitap fuarlarına sığmayacak kadar fazlaştı. Popüler dergiler ve süreli yayınlar gazete bayilerine, raflara, kitabevlerine sığmıyor. Her hafta, her gazetenin kitap eki sayfalar dolusu kitap tanıtımında bulunuyor. Neoliberal kesime baktığımızda; mikrofon arkasından ve kamera önünden poz kesmeyen, ödül-süz, parasal desteksiz, devlet yardımından mahrum, şilt ve plaketterle onurlandırılmamış yazar-şair kalmadı neredeyse! Peki, sonuç? Bu arz fazlası nelere neden oldu? Söz konusu niceliksel artışa rağmen ülkemizin fikir, kültür ve sanat atmosferinin özgülleştiğini veya geliştiğini söyleyemeyiz. Aksine, kültür-sanat atmosferi 'kurşun gibi ağır' ve 'boğucu' bir gericilik ile dinsel istismar ablukasının içine düşmüştür. Mevcut çelişkili durum, uzmanlığın ve liyakatin olmadığı sahte hastaneler, sahte ar-ge merkezleri, sahte fabrikalar ve çakma üniversiteler gibi 'içi boş' bir görüntü vermektedir. Kültür-sanat alanındaki nitelik eksikliğini nedeni; birikimle, araştırmayla, gayretle, emekle ve sabırla elde edilmemiş kazançlardır. Amaçsızlık, bağlamsızlık, yanığı ve kapitalist heves dolu girişim psikolojisiyle güdülenen kalkınma retoriği, kültür-sanat alanının niteliksel değerini ablukaya almıştır. Yayıncılık alanındaki niceliksel artışın nedeni; kifayetsiz ve liyakatsiz muhterislerin (ki neoliberal odaklar bu tipolojiyi 'kullanışlı ahmak' olarak tanımlar) karanlık, sinsi ve 'gizli el'lerle yurtsever, çağdaş ve evrensel değerleri yıkmak için 'işgal/vurgun işbirliği' sağlamasındandır. Bu olumsuz/kavuşmaz şartlar altında yurtsever, çağdaş ve ilerici insanların kültür-sanat alanında neoliberalizm tarafından peydahlanan nev-i zuhûr kuşağa dikkat etmesi, bu karanlık ve yıkıcı kesimle hiçbir konuda işbirliği içine girmemesi, sahte girişimciler/kalkınmacılara karşı dik durarak kültür-sanat alanındaki 'birikmiş emekler' ile 'evrensel değerleri' koruması gerekiyor.

Son olarak, 9. Kadıköy Kitap Günleri sırasında yaşadığım bir olayı anlatmak istiyorum. Biraz önce bahsettiğim neoliberal tipolojiden bir 'erkek' yazar, yurtseverlerin standında imza günü gerçekleştiren bir 'kadın' yazarın küçük kızıyla fuar alanında tesadüfi olarak karşılaşılıyor ve küçük kıza diyor ki; "Annen kötü yola düştü!" Bu söz ve tavır beni çok kızdırdı. O 'erkek' yazara -insanlık adına- buradan cevap vermek zorundayım: "Kötü yol senin haysiyetsizliğindir! Kötü yol, neoliberalizmin gönüllü köleliğidir! Kötü yol, neoliberalizmin türevi olan nev-i zuhûrların Türkiye'yi parçalamak için yürüttüğü işbirliğidir!" Nokta.

Zafer Yalçınpınar
30 Haziran 2017, *Aydınlık Gazetesi*
Kültür-Sanat Sayfası